

NEPŘÍTEL STÁTU

Miroslav Kusý (*1931)

Do vězení se dostal jen krátce před sametovou revolucí – v roce 1989, jako jeden z takzvané Bratislavské pětky. Filozof Miroslav Kusý byl nejdřív profesorem marxistické filozofie, členem ústředního výboru komunistické strany a vedoucím jejího ideologického oddělení. Později se změnil na jejího kritika, signatáře Charty 77, nepřítele státu sledovaného Státní bezpečností a jednoho z posledních politických vězňů komunistů. Kde a kdy došlo v jeho životě k této proměně?

Přelomem v životě Miroslava Kusého byl podobně jako u jiných původně přesvědčených komunistů den, kdy do Československa vtrhla vojska Varšavské smlouvy. Právě okupace 21. srpna 1968 u mnohých definitivně pohřbila naděje na reformu režimu, jehož chyby a zločiny přisuzovali pouze špatným rozhodnutím lidí. I on tehdy přišel na to, že systém, jehož součástí se dobrovolně stal, je vlastně nereformovatelný.

K myšlenkám sociální rovnosti a spravedlnosti se Miroslav Kusý, který se narodil 1. prosince 1931 v Bratislavě, dostal už v raném dětství. Vyrůstal ve skromných poměrech dělnické rodiny, která sympatizovala s levicovými i komunistickými idejemi. Ty oslovovaly zejména jeho otce. Za letáky s komunistickou tematikou byl souzen v období Slovenského státu a strávil za něj rok ve vězení.

Ludáci odsoudili i Miroslavovu matku, která však k trestu nastoupit nemusela, měla doma dvě děti. Miroslav se dostal jako talentovaný student v roce 1942 na osmileté gymnázium v Bratislavě a maturoval roku 1950. V té době už vládli v Československu dva roky komunisté. Celá jeho rodina, jako přívrženci levicových myšlenek, tehdy jejich vládu vnímala pozitivně. Po letech Miroslav Kusý přehodnocuje i to, jak vnímali celé dění, ovlivněni tehdejší propagandou.

„Poslouchali jsme procesy, které se veřejně vysílaly přes pouliční tlampače, a věřili jsme tomu, že jsou to zrádci, kteří se veřejně přiznávají ke svým zločinům. Bylo to ohavné, strašné, ale my jsme si říkali, proč by se přiznávali, kdyby to neudělali,“ vyjádřil se pro organizaci Post Bellum.

On pokračoval ve studiu na Vysoké škole politických a hospodářských věd. Tam však zůstal pouze dva roky, škola potom zanikla. Třetí ročník už začínal na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, věnoval se marxistické filozofii. Jak říká, jiná tehdy ani nebyla.

První pochybnosti o správnosti idejí, kterým dlouho věřil, přišly v roce 1953 – krátce po Stalinově a Gottwaldově smrti. Dozvídal se o přešlapech režimu, jež stále považoval jen za chyby systému.

Do roku 1957 působil jako referent na ministerstvu školství, v roce 1962 se vrátil do Bratislavy na Filozofickou fakultu Univerzity Komenského, kde se vypracoval z odborného asistenta na profesora.

V reformním roce 1968 působil jako vedoucí ideologického oddělení komunistické strany. Ve společnosti se v té době začínalo opatrně mluvit i o chybách režimu, zločinech z 50. let a první nesmělé rehabilitace se přes nesouhlas komunistů začaly dotýkat i nestraníků a některých obětí justičních vražd. Miroslav Kusý byl jedním z těch, kdo věřili Dubčekově modelu socialismu s lidskou tváří, a okupace v roce 1968 pro něj znamenala obrovský šok.

Úplným vystřízlivěním bylo až vyloučení ze strany v době normalizace, v praxi to znamenalo i vyhazov ze zaměstnání. Našel si novou práci jako dokumentarista Novinářského studijního ústavu. Později dělal knihovníka v univerzitní knihovně. Mladý ambiciózní komunista se během krátké doby změnil na nepřítele státu. A velmi radikálně se změnil i jeho dosavadní názory.

Také proto se stal v roce 1977 třetím signatářem Charty 77. Ovlivnilo ho i to, že jejími iniciátory byli mnozí z jeho přátel. Od té doby už byl pod drobnohledem Státní bezpečnosti. Ta se ho nejdříve snažila přimět, aby opustil republiku. Odměnou za podpis byl i vyhazov z knihovny. Mohl pracovat už jen jako dělník.

Roztočil se také kolotoč předvolání a výslechů, na které si ho pravidelně zvali. Osmdesátá léta mu přinesla neobyčejnou šanci – do Rádia Svobodná Evropa začal posílat své analytické příspěvky, které hovořily o poměrech v komunistickém Československu. Odpovědí Státní bezpečnosti byla výstraha, že se může stát něco jeho dětem.

Renegát, jak ho tajní, kteří ho sledovali, označovali, v tom však pokračoval. Připojil se ke spisovatelům soustředujícím se kolem edice Petlice Ludvíka Vaculíka a edice Expedice Václava Havla. Nejen s ním, ale i s dalšími chartisty udržoval čilé kontakty.

V srpnu 1989 vznikla myšlenka, že na místa, kde byly zavražděny oběti okupace, se budou klást květiny. Místo toho však přišlo zatčení Bratislavské pětky, která se chtěla této vzpomínky zúčastnit. Kromě Miroslava Kusého byli zatčeni i Ján Čarnogurský, Hana Šolcová-Ponická, Vladimír Maňák a Anton Selecký. Šlo o poslední pokus režimu na Slovensku o zastrašení opozice, v praxi to však způsobilo její sjednocení. Za osvobození Bratislavské pětky vznikla petice, kterou podepsali společně desítky osobností – tajně

vysvěcený biskup Ján Chryzostom Korec, stejně jako vyloučený člen strany Milan Šimečka.

V obžalobě Miroslava Kusého se tehdy psalo: *„Výsledkem vyšetřování se plně prokázala i podvratná činnost PhDr. Miroslava Kusého, CSc. Svými úvahami, komentáři a články, které posílal v průběhu roku 1989 ke zveřejnění rozhlasové stanici Svobodná Evropa a Hlas Ameriky se aktivně zapojoval do vedení psychologické války proti naší zemi a jejímu zřízení. Útočil proti ústavnímu principu vedoucí úlohy KSČ, podněcoval občany ke změně politického a ekonomického systému ČSSR, hanobil čelní představitele strany a státu, zpochybňoval cíle komplexní společenské přestavby, vyvolával nedůvěru k socialistickému právnímu řádu a k mocenským orgánům socialistického státu.“*

Miroslava Kusého soudili za zradu a podvracení republiky, krátce před sametovou revolucí dostal devět měsíců. Později mu Husák chtěl dát milost, on ji nepřijal, ale rozsudek byl nakonec zrušen.

Během sametové revoluci a po ní se začal Miroslav Kusý veřejně angažovat – stal se místopředsedou Veřejnosti proti násilí, krátce působil jako ředitel Federálního úřadu pro tisk a informace, poslanec Federálního shromáždění, později rektor Univerzity Komenského či vedoucí katedry politologie.

Miroslav Kusý je autorem jedenácti knih. Zakládal Nadaci Milana Šimečky i Slovenský helsinský výbor pro lidská práva.

Autorka textu Soňa Gyarfašová